

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-н Нели Иванова

за дисертация на тема:

„МОДЕЛ НА ОГРАМОТЯВАНЕ В МУЛТИКУЛТУРНА СРЕДА В ПЪРВИ КЛАС“

Автор: Даниел Петров Полихронов -

за придобиване на образователна и научна степен „Доктор“ - област на висше образование 1. Педагогически науки, Професионално направление 1.3. Педагогика на обучението по... (Методика на обучението по български език и литература в началния етап на образование)

1. Данни за автора на дисертацията

Даниел Полихронов е магистър по право на СУ „Св. Кл. Охридски“. С юридическа правоспособност е, а на по-късен етап и с учителска правоспособност, придобита в СУ „Св. Кл. Охридски“ - ДИУУ. Работил е последователно като юрисконсулт и старши юрисконсулт в Сдружение с нестопанска цел "Асоциация Толерантност", София. От октомври 2019 г. е асистент по превантивна педагогика в Катедра Теория на възпитанието към Факултета по педагогика при Софийски университет "Св. Кл. Охридски".

От 2017 г. е докторант по професионално направление 1.3. Педагогика на обучението по... („Методика на обучението по български език и литература в началния етап на образование). Отчислен е с право на защита със заповед на Ректора на СУ „Св. Кл. Охридски“ и решение на факултетния съвет на ФП от 25.02. 2020 г.

2. Дисертационен труд

Дисертационният труд е посветен на изключително актуален и значим за образованието проблем – ограмотяването в мултикултурна среда в първи клас.

Дисертацията се отличава с много добре структурирано съдържание, организирано във *въведение, 3 глави, заключение и библиография*. В основния текст са включени *16 таблици, 4 фигури, 8 диаграми и 30 хистограми*. Общият обем на труда е 310 страници.

Трудът е придружен от 9 приложения, оформени в отделно книжно тяло с обем 120 страници.

Актуалността на проблема и необходимостта от неговото изследване са обосновани във *въведението*. Прецизно изяснени са **обектът, предметът, целта, задачите, етапите на**

емпиричното изследване и хипотезата. Конкретизирани и обосновани са адекватно подобрите **методи** за целите на проучването по темата на дисертацията на теоретично и емпирично равнище.

В *първа глава* на дисертацията е представена **концептуалната постановка на проблема**. Задълбочено е изяснена спецификата на оgramотяване в мултикултурна среда в първи клас, като са представени неговите процесуално-съдържателни параметри. Направени са терминологични уточнения, свързани с темата на дисертационното изследване. Конкретизирано е мястото на оgramотяването в обучението по български език и литература в началния етап на основната степен на образование, като е поставен акцент върху компетентностния подход в обучението. Уточнена е нормативната регламентираност на обучението по български език и литература в първи клас. На основата на задълбочено проучване на широк кръг литература по проблема и коректна интерпретация на ползваните теоретични източници са представени методическите аспекти на оgramотяването в обучението по български език и литература в началния етап на основната степен на образование. Изяснено е своеобразието на оgramотяването в мултикултурна среда в първи клас на основата на доброто познаване от автора както на български, така и на чуждестранни модели. Психолого-педагогическото пространство на детето в първи клас и неговата възрастова характеристика и сензитивност на развитието са представени в контекста на съвременната образователна парадигма. Поставен е акцент и на семейната среда в социокултурен контекст и възможностите за стимулиране на оgramотяването. Специално внимание е отделено на стимулирането на процеса на оgramотяване в мултикултурна среда чрез литературата за деца. На основата на интерпретацията на оригинални постановки на съвременни автори на литература за деца, съдържащи се в интервютата, проведени от автора на дисертационното изследване, се представят конкретни идеи как чрез литературните произведения може да се стимулира процесът на оgramотяване в мултикултурна среда в първи клас. В това се изразява и един от приносните моменти на дисертационното изследване.

Във *втора глава* е представен дизайнът на емпиричното изследване. Обоснован е прецизно подобреният изследователски инструментариум за целите на дисертационното изследване (дидактическо тестиране, анкетиране, интервюиране, педагогическо моделиране, експертно оценяване). Уточнени са математико-статистическите методи за обработката на резултатите. Аргументирано е представено формирането на извадката за

изследването, която е представителна и обхваща всички страни в образователния процес (деца в предучилищна възраст, ученици – в мултикултурна среда в училища в България и български училища в чужбина, начални учители, родители на ученици в първи клас - в мултикултурна среда), както и съвременни автори на литература за деца, и експерти.

В *трета глава* е представен моделът на оgramотояване в мултикултурна среда и анализът на резултатите от емпиричното изследване. Задълбочено са анализирани данните от предварителния етап на изследването и от установяването равнището на формираност на езиковите компетентности у учениците в първи клас в мултикултурна среда, като е направен сравнителен анализ по области и вид населено място. Представен е и анализът на резултатите от проучването на равнището на формираност на езиковите, комуникативноречевите, литературните и социокултурните компетентности в периода на оgramотояване в мултикултурна среда през погледа на учители и родители. Изследвано е и мнението на авторите на детска литература за мястото на текстовете в периода на оgramотояване в мултикултурна среда. Представените таблично и графично резултати, направените обобщения и изводи са свидетелство за уменията на Даниел Полихронов да анализира задълбочено данните от проведените изследвания.

На педагогическото моделиране в контекста на оgramотояването в мултикултурна среда в първи клас е отделено специално място в дисертационния труд. Авторът представя аргументирано оригинален авторски **модел на оgramотояване в мултикултурна среда в първи клас** (по вертикала и по хоризонтала). Моделът е представен и графично чрез три застъпващи се концентрични кръга в ядро, визиращи педагогическото взаимодействие в триадата учител – ученик – родител. Всеки един от кръговете съдържа апробираната оригинална педагогическа технология в процеса на експерименталното изследване, а именно: **Учител – родител**. Педагогическа технология – тренинг за учители и родители за подобряване на резултатите от обучението по български език и литература в мултикултурна среда в прехода детска градина – начално училище (педагогическа технология 1). Взаимодействието се обуславя от институциите и неправителствените организации; **Учител – ученик**. Педагогическа технология за стимулиране на четирите основни умения – слушане, четене, говорене и писане, формирани в процеса на оgramотояване в 1. клас (педагогическа технология 2). Взаимодействието се обуславя от критериалните изисквания на нормативната уредба; **Родител – ученик**. Педагогическа технология за стимулиране процеса на оgramотояване в условията на семейна среда

(педагогическа технология 3). Това взаимодействие се обуславя и от социалния фактор – културно-информационна среда. Моделът на оgramотяване на ученици в първи клас в мултикултурна среда е практически приложим за училищното пространство в началния етап на основната образователна степен и може да бъде мултиплициран в българското училище у нас и в чужбина, и е предпоставка за оgramотяване на учениците от етническите малцинства; овладяване на книжовния български език и успешно социално включване на децата от етническите малцинства. Педагогическите технологии, които съставят модела, имат за цел да подпомогнат учителите и родителите за осигуряване на гарантирана педагогическа подкрепа на децата в мултикултурна среда съобразно оптималната им подготовка за училище. В това се изразява приносният характер на осъщественото дисертационно изследване.

Представен е задълбочен анализ на резултатите от експертната оценка на конструирания педагогически технологии. С прецизност се отличава и анализът на резултатите от емпиричното изследване след апробиране на педагогическите технологии чрез анкетиране на учители и родители в мултикултурна среда, както и анализът на резултатите от трите етапа на емпиричното изследване в съпоставителен план.

В *заключението* е подчертано, че предложеният теоретико-емпиричен модел е предпоставка за оgramотяване на учениците от етническите малцинства, за овладяване на книжовния български език и за успешно социално включване на децата от етническите малцинства. Той дава възможност за обективна информация на учителите, работещи с такъв контингент ученици, за причините, обуславящи недоброто владение на българския език и възможностите за индивидуална подкрепа за тези ученици, и е коректно приложима методика за оgramотяване на деца в условията на мултикултурна среда, като дава възможност на педагога в хода на образователния процес да се съобрази със своеобразието и спецификата на социокултурните и педагогическите характеристики, както и с индивидуалния темп на развитие на децата.

Изведени и обосновани са теоретико-приложните моменти в дисертационното изследване.

Библиографията съдържа 477 заглавия, от които 408 – на кирилица и 69 – на латиница.

Приложенията съдържат материали от проведените изследвания по темата на дисертацията.

3. Авторефератът отговаря на изискванията за подготвянето му и представя етапите и резултатите от проведеното изследване по темата на дисертацията и аргументирането на авторските тези. Прецизно изведени и обосновани са основните *приноси* на дисертационния труд.

Представен е списък с публикациите на автора (статии в списания - 8, от тях: чуждестранни – 4, български – 4; доклади в конференции - 12, от тях: международни конференции – 5, национални конференции – 7; студия – 1; част от книга – 1). Публикациите отразяват работата и резултатите от проведеното изследване по темата на дисертацията, методическите идеи на автора.

4. Даниел Полихронов е взел активно **участие и в научноизследователски проекти** (общо 4, от тях: като член на колектив в научноизследователски проекти – 3, като член на екипа за управление (координатор) и външен експерт в образователни проекти – 1). Той е и автор на проекти на образователни институции, получили финансиране - 4; ментор на студенти по проект "Студентски практики".

5. Въпроси и препоръки:

Кои конкретни методически идеи, предложени от автора на дисертацията в модела на ограмотвяване в първи клас в мултикултурна среда, биха съдействали за усъвършенстване процеса на обучението по български език и литература?

Препоръчвам публикуването на модела на ограмотвяване в мултикултурна среда в първи клас в самостоятелна монография, за да може идеите, съдържащи се в него, да стигнат до по-широк кръг читатели и да се прилагат в пряката работа на началните учители.

6. Заключение:

Като се отчитат достойнствата и приносните моменти с теоретичен и приложен характер на проведеното дисертационно изследване, убедено предлагам на **Даниел Петров Полихронов** да бъде дадена образователната и научната степен „Доктор“ - област на висше образование 1. Педагогически науки, Професионално направление 1.3. Педагогика на обучението по... (Методика на обучението по български език и литература в началния етап на образование).

27.03.2020 г.

Проф. дпн Нели Иванова

